

NASLOV IZVIRNIKA: EISTAU

COPYRIGHT © 2011 CARL HANSER VERLAG MÜNCHEN

© OF THE TRANSLATION: S. FISCHER FOUNDATION BY ORDER OF TRADUKI

© ŠTUDENTSKA ZALOŽBA 2013

BREZ PREDHODNEGA PISNEGA DOVOLJENJA ŠTUDENTSKE ZALOŽBE JE PREPOVEDANO REPRODUCIRANJE, DISTRIBUIRANJE, DAJANJE V NAJEM, JAVNA PRIOBČITEV, PREDELAVA ALI DRUGA UPORABA TEGA AVTORSKEGA DELA ALI NJEGOVIH DELOV V KAKRŠNEMKOLI OBSEGU ALI POSTOPKU, VKLJUČNO S FOTOKOPIRANJEM, TISKANJEM, JAVNIM INTERAKTIVNIM DOSTOPOM ALI SHRANITVIJO V ELEKTRONSKI OBLIKI.

CIP - KATALOŽNI ZAPIS O PUBLIKACIJI

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA, LJUBLJANA

821.112.2-311.2

TROJANOW, ILIJA

TAJANJE / ILIJA TROJANOW ; PREVEDLA MOJCA KRANJC. - LJUBLJANA : ŠTUDENTSKA ZALOŽBA, 2013. - (KNJIŽNA ZBIRKA ŽEPNA BELETRINA)

PREVOD DELA: EISTAU

ISBN 978-961-242-569-2

265441536

VSE INFORMACIJE O KNJIGAH ŠTUDENTSKE ZALOŽBE SO DOSTOPNE TUDI NA:
WWW.ZALozBA.ORG

Ilija Trojanow

TAJANJE
roman

prevedla
Mojca Kranjc

za S.
mojo besedno družico

At each slow ebb hope slowly dawns that it is dying.
Samuel Beckett *Company*

I.
J 54°49'1" Z 68°19'5"

Ni je hujše more, kot če se ne moreš več rešiti v budnost.

Zberemo se, kakor vsakokrat na predvečer izplutja, v eni od beznic v Ushuaii, navkreber po pobočju, vzpenjajočem se nad prehodne ulice, takrat, ko na najglobljem nebu zgori poslednja proga svetlobe. Tesno nagnetenim za eno od podolgovatih lesenih miz nam je po polletni ločitvi praznično pri duši, streže nam star mož, po obrazu sodeč ne pustolovec, a ob nekem slovesu mi je zaupal, da se mu kar dobro godi, če le ne bi čutil potrebe, da si v roko zabode nož. Stari ima pičlo ponudbo, vendar toči za drobiž, zadostuje mi, da sedim s kozarcem v roki, obkrožen s širokimi nasmeški, ki se ob ponovnem snidenju rišejo na obrazih Filipincev, marljive glavnine posadke. Pridno rinejo naprej, z vsakim plačanim dnem na krovu so bliže solidnemu življenju, varujoči senci velike družine, delo jim gre od rok z osupljivo lahkotnostjo. Zame bodo ostali večna uganka. Njihovemu razpoloženju ne morejo priti do živega ne Ushuaia, ne butajoči spomini, ne odmev klanj, za to frekvenco so gluhi, to je del evropske dediščine, to so brazgotine belega človeka. Skozi ta kraj jih nosi enako kot skozi druge

oskrunjene kraje na naši ekspediciji (kakšna bahava beseda iz liturgije reklamnih prospektov), zdi se, da se komaj dotaknejo tal, če sploh stopijo na kopno. V tem je razlika med nami, nimamo skupne preteklosti: kar mene hromi, njih, tako je videti, napolnjuje z življenjem. Sicer pa z njimi ni težko *hendlati*, kakor do onemoglosti razglaša hotelski menedžer na krovu (in ima s tem v mislih: veliko lažje kot z upornimi Kitajci), kot da jih je on osebno zdresiral, tako delavni tako potprežljivi tako krotki. Ta uslužnost bi me motila, če ne bi bilo Pauline, ki se ta hip bržkone ukvarja s tem, kako bi najini skupni kabini vdahnila osebno noto, z umetno rožo in množico fotografij, s celo menažerijo sorodnikov, spredaj številne babice v naslanjačih, ki so jih bili zvlekli ven na vrt, trstikovo pletivo je na več mestih predrto, za njimi zravnanе hčere in sinovi, vsi zvesti sinovi, razen enega, ki se je odkradel stran, šušlja se, da v neki newyorški restavraciji seklja zelenjavo. Nazdravil sem Paulininim rojakom, mehanikom, kuharjem, voditeljem čolnov in šefu restavracije Ricardu, ki je neopazen ko zavarjen kovček, a pozor, njegova moč se bo med potovanjem razživela, vsi potniki ga bodo spoznali in marsikateri ga bo cenil (*Howzit Mr. Iceberger*, pokaže mi navzgor obrnjen palec, nenehno trudeč se, da bi profilaktično odstranil nesporazume). Pogled za bogove je, ko milijonarji iz severne hemisfere stojijo v vrsti pred njegovim pultom, se voljno plazijo pred njim in mu s kuvertami, skrivaj vtaknjenimi v žep, izkazujejo hvaležnost za želeno mizo, v loži na desni strani ladje z razgledom na ledeno ploščo in morskega leoparda. Bogataši, to sem

doumel zadnja leta na odprtem morju, so pripravljene plačevati precejšnje vsote za majhne privilegije, to jih ločuje od množice, iz tega se napaja Ricardovo zaupanje vase in se financira gradnja njegovega penziona v Romblonu. Morski leopardi, tjulnji in pingvini ga zanimajo enako malo kot ledeniki in ledene gore, z obema rokama zgrabi vsak ugoden razgled, *what a view, fantastic, fantastic, take your seats*, na široko se reži, njegovi zobje paradirajo, prav toliko *fantastics* bi izustil, če bi imel opravka s plačilavoljnimi za sedež na tribuni ob deponiji smeti, naš šef restavracije presoja edinole po kriteriju prodajljivosti. Kadarkoli sedimo skupaj v večjem številu, se spogleduje s svetlolaso kitjo gospo na svoji levi, polira svoje *running gags* kot nohte, *one of these days* bom prišel poslušat tvoje predavanje, rad bi razumel ribe, odkar sem jih iz restavracije videl, kako pljuvajo v zrak, že res, da so lepe, ampak kako to, da *beautiful* Beate ljubi kite bolj kot ljudi, to se sprašuje, in zato se bo na enem njenih naslednjih predavanj usedel v prvo vrsto in si zapisal vsako njeno besedo, to obljubi za našo podolgovato leseno mizo, polno neobveznih zarez, vsakokrat pred izplutjem, *this time, swear to heaven*, kitja gospa ga uščipne v roko, angleško govori z nemškim naglasom, nemško s španskim zvenom in špansko čilsko obarvano. In vendar iz njegove *education cetacean* ne bo nič. Zagotovo pa bo na koncu tega potovanja šel okrog s kuharsko kapo v roki in nabiral napitnico za može v kuhinji, medtem ko se bodo ti razvrščali pred velikopotezni bife, da bi skupaj eno zapeli,

v tagaloščini. Pesem zveni kot himna neznanemu služabniku in vsakokrat izzove bučen aplavz.

Za mizo so zbrani tudi lektorji na MS HANSEN, z drugimi besedami ljudje, ki izobražujejo počitnikarje, tako kot sem jih izobraževal jaz, tri leta, dokler me ni včeraj takoj po prihodu dal poklicati kapitan in mi razkril, da so vodjo ekspedicije nepričakovano obdržali v bolnišnici v Buenos Airesu s sumom prasičje gripe, v tej etapi se nam nikakor ne bo mogel pridružiti, v najboljšem primeru ga bomo pobrali na prelivu Beagle, do takrat je treba najti nadomestilo, meni pripisuje potrebno strokovno znanje, spoznam se, sem zavzet, življenjsko moder (četudi občasno streljam više od cilja, je dopolnil njegov pogled) in poleg tega sem si nabral dovolj izkušenj na krovu. Nisem želel ne privoliti ne odkloniti, torej sem sprejel mapo z navodili. Odslej bom veliko preveč časa prebil ob radiu in ob razglasnem sistemu, da bom potnike obveščal o vremenu, o smeri potovanja, o naslednjem cilju. Vsak od nas lektorjev je visoko specializiran za kakšno področje, za oceanografijo, biologijo, klimatologijo ali geologijo, vsak od nas zna zabavno in poučno pripovedovati o živalih oblakih skalah, vsak od nas je na svoj čudni način begunec, *we're nowhere people*, to parolo je skoval El Albatros, naš ornitolog iz Urugvaja. *Mr. Iceberger*, pokima mi, tudi on me kliče tako, nekateri mojega krstnega imena – Zeno – niso še nikoli uporabili, drugi ne vedo, kako naj ga izgovorijo, ali *Sen-oo* ali *Se-no* ali *Sej-nou* (iz ust našega kalifornijskega gospodiča Jeremyja, ki bi mu skoraj lahko bil ded). To so postranskosti, ki jim ne pripisu-

jem nikakršnega pomena; obhaja me sum, da kolegi ogrinjajo s tem vzdevkom svoje prepričanje, da sem čudak. Nenavadno je, če med navdušenci veljaš za preveč strastnega.

Dan je Beate s skupino potnikov preživela v narodnem parku, kjer se potke vijejo vzdolž zalivov, kjer sončni žarki padajo poševno in se kot metulji spuščajo na posamezne liste, vsak od nas se je že kdaj odpravil na lahkoten sprehod po patagonijskem pragozdu, toda letos so bili odprli novo stezo, in Beate, vestna Beate, se ne bi rada znašla v zadregi, ko bi vedela manj kot kateri od turistov, pa tudi če bi šlo samo za črtkano stezico do naslednjega zaliva. Zato se je, kakor izčrpno pripoveduje, odpeljala z njimi v enem od avtobusov, oštevilčenih od »1« do »5«, mimo najjužnejšega igrišča za golf na svetu, čez konec Carretere Panamericane, vse do široko razvaljanega parkirišča, velikega za dve vojaški vežbališči, kjer *aliens* pristajajo v naravi in od koder se spustiš na stezo po stopničkah iz lakiranega lesa. Koliko kitov si videla? za šalo vpraša Ricardo. Enega, odgovori Beate. Enega kita, kako je to mogoče? Samotarja? Mladiča? Nasedlega kita, odgovori Beate, kamnito žival, leži na kopnem in je poraščena z mahom, otroci lahko jezdijo na njej. Premolkne. Žival leži tam ko kakšen memento mori. Naredi daljši premor. Tako masivna, kot da je večna. Nova steza ima na vsakih dvesto metrov smetnjak in na vsakih dvesto metrov klopco, smetnjak klopca smetnjak klopca, tako tiholaziš skozi gozd. Naš vodnik, reče Beate, je bil zoprnež v visokih škornjih, *porteño*, ki hoče prebiti svoje poletje v svežini Juga,

česar ni vedel, je nadoknadil s svojim falzetom, o staroselcih je govoril kot o divjih živalih, omenjal jih ni z imenom, temveč jih je psoval z »rastlinojedci«, razdiral neslane šale, malo vemo o njih, je rekel, tako plašni so bili, komaj so zagledali človeka, so že spodvili rep, če si se jim hotel približati, so jo pocvirnali, ko ježevci, se skrili v najgloblje grmovje ali se zakopali v zemljo, ko skunki. Nisem si mogla kaj, vpričo potnikov sem ga morala poučiti, ljudje, ki so nekoč živeli v tem gozdu, so bili *Jagani*. *Ja-gani*, ponovil je besedo, kot da jo mora najprej razvozlati, ime se naturnemu ljudstvu poda kot pest očesu, zveni tuje, ko kakšna redka vrsta pajka. Sem omenila njegove škornje? Puščali so globoke sledove, neko ime, ime proizvajalca, domnevam, je bilo z vsakim korakom vtisnjeno v vlažno zemljo. Mi lahko kdo razloži, kako je prišlo do tega, do te nenavadne oznake: »naturno ljudstvo«? Beate umolkne in nenadoma, kot na skriven znak, utihnejo vsi. Vprašanja niso slišali vsi, odgovor se razširi po celotnem omizju. Ker smo jih eksterminirali, rečem na glas. Ker uničimo vse, kar je na strani nature. Častimo izumrle, razstavljamo njihove maske, njihove portrete v sepiji, požrtvovalno skrbimo za tiste, ki smo jih iztrebili. Lektorjem se izvije vzdih, *here he goes again*, pričakujejo enega mojih izpadov, plazove mojega besa so morali prenašati že večkrat, iz izkušnje vedo, kadar se Mr. Iceberger loti stvari apodiktično, se to konča apokaliptično. To je naš prvi skupni večer, ugriznem se v jezik in utihnem, okrog mene začnejo šumeti drugi pogovori.

Kot edini ostanem pri starem, ki nam je ves večer molče stregel. To nama je prešlo v navado, od čisto prvič, ko sem bil pri njem. V njegovi beznici sem na eni od klopi pozabil svojo kamero in sem moral po mrazu teči nazaj, proti hudemu vetru, ves premražen sem vstopil, stari je bil sam in je pospravljaj, moral mi je postreči še z enim za pogret se, s pripadajočim pogovorom, pri tem sva se še bolj odtujila, sprva, potem pa sva, stavek za stavkom, šilce za šilcem, odlagala oklep, dokler niso postale vidne najine rane. Po tistem drug drugemu nisva šla več iz glave. Mirno briše lesene mize, s krožnimi gibi, žile na hrbtu njegovih dlani ledene zareze, koža na mnogih mestih jetrno rjava. Nepomirljivo jezno preklinja svojo usodo, v tej Ushuaii, ki je od nekdanj skrupucana kot kakšen provizorij, kjer se vsak lokal imenuje *Finisterre* in kjer se pingvini bohotijo na vsakem predpasniku, da se je rodil odrasel se postaral, na tej krpi zemlje, ki se ne smili nikomur, ne klateškim bitjem, ki so nekoč bosa hodila po trnih, dokler jih niso pobili iskalci sreče in prisilno premeščeni, ne izgnancem v težkih verigah, ki se jim je hrepenenje po begu rezalo čedalje globlje v meso, ne njihovim potomcem, ki so klečeplazili pred turisti, kot da hočejo pobrati posušene kose blata izpod njihovih podplatov, kot da je v zemlji Tierre del Fuego še zmeraj zlat prah. Postane kraj boljši, če se ljudje v njem naselijo prostovoljno? Ali šota, prepojena s krvjo, greje, ko jo kurijo v domači peči? Stari za kratek čas izgine, vrne se z dvema trebušastima kozarčkoma. Vsebina diši po vanilji in fino žge po grlu. Stari je nenehno v gibanju, od pulta do miz, od mize

do mize, kot da bi bilo treba povsod še kaj privezati. Grem za njim do okna, pičle cestne svetilke se v rosečem dežju zabrisujejo v brazde motne svetlobe. Prepustiva se oddaljenim zvokom. Nenadoma spet spregovori.

– Kot otrok, popoldne, sem ždel pred našo hišo, tale hiša tukaj je bila takrat naša baraka, bolščal sem dol v mesto. Kadar so bili oblaki nizki, se mi je zdelo, kot da se cesta odtihotaplja skupaj z meglo. Stekel sem po cesti, poln pričakovanja; vsakokrat sem pristal v umazaniji pristanišča.

Usedeva se, prvič, dotelej so najini pogovori potekali med mizo in vrati, zdaj natoči, kot da imava zaloge na pretek. Njegove izjave so pike med dolgimi stavki molčanja:

– Kdor se tod za življenja vzravna, je kaznovan s strelom v tilnik.

– Mojega umorjenega deda smo se spominjali v prestrašenem molčanju.

– Mati me je svarila pred uniformiranci, kot druge matere svarijo otroke pred popadljivimi ščeneti.

Naenkrat se obrne k meni in mi govori iz oči v oči.

– Spet greš zraven in dopuščaš, da se vse to dogaja. Skruniš svoje lastno svetišče.

Podrgne se po obrazu, po bradi.

– Opazoval sem te. En sam gobec te je. Tvoje ogorčenje je pasja figa. Dviguješ veter, nergaš naokrog, drugače si pa tak kot vsi, ne, še slabši, natanko veš, za kaj gre, in svoje védenje pretapljaš v denar.

Ne ugovarjam, kar le še bolj razvname njegov bes.

– Vsak, ki prenaša tisto, čemur bi se dalo izogniti, je baraba. Skoraj kriči. In potem mi pokaže težka vrata.

Kot da sem zraščten z moreno. Take sanje me morijo vsako noč.

Potniki bodo jutri prišli na krov. Dan 1 – vkrca-nje. Dan kot vsi drugi. Nismo še izpluli. Bližnji odhod vzbuja v meni nemir, po naravi nisem pomorščak, nasprotno, v hribih sem bil doma, preden sem bil pregnan. Morje sem prvič zagledal na izteku nekega ledenika, konica njegovega jezika je skoraj oblizovala obalo, ledeniški potok je tekkel pred mano, imel sem malo čez dvajset let in sem bil gotov vase, tako gotov, da sem se namenoma izgubil v deževnem gozdu med obalo in ledenikom. Danes me zasmehuje fantomski jezik stajaneega ledenika, proti podanikom môre sem brez moči. Paulina že spi, zmeraj hitro zaspi, še hitre-je, če sva se ljubila. Jutri bomo odrinili. Še eno križar-jenje. Moje četrto leto.

Zapisano je.

Prepustimo se tolažbi ponižujočih stavkov, kakr-šen je tale. Nič ni kar zapisano; nekdo je zapisal. Roka vsakega od nas, vsakega posebej. Tako kot vsakdo prispeva svojo merico k vsem zastrupljenim razvali-nam na Zemlji. Zato ta beležnica, zato moj sklep, da zapišem, kaj se je zgodilo, kaj se bo zgodilo. Postal bom mož beseda lastne vesti. Nekaj se mora zgoditi. Skrajni čas je.

1.

Kakšne sanjske mere, za to se vsem fučka, lahko kar pozabiš, jemljite, dokler ne zmanjka zalog. Znak za alarm na 406 MHz, sir. Kar korajžno, absolutno sanjske mere, sline se ti pocedijo ob njih, trinajst mesecev sonca, dobrodošli v paradizu, in vsak dan dež. Radijska boja? Ja, sir. Katera ladja? Ni razpoznavno, sir. Freske prenavljajo, od prejšnjega tedna, kapela bo zaprta vse poletje, zelo mi je žal, da ste zaman prišli od tako daleč, ne bomo dopustili, da bi se na nas vršil pritisk, vprašanje za Vašega gosta, ladja in dalja, aneda, samo črki sta zamenjani, kaj to pomeni? Nekaj se prime, nekaj se gotovo prime. Imam položaj, sir: J 43°22' Z 64°33'. Vse vrane, sit sem tega, na nebu, občutena temperatura je bila višja, so črne, kakšne sanjske mere, v zavetrju se laže pluje, k ribam moraš dat več masla, to je bila že sklenjena stvar. Nekaj ni v redu, sir, s HANSNOM nimamo več radijske zveze. Kaj pa radijski oficir? Se ne javlja, sir. Jaz sem na vrsti, tace stran, modrček je moj, zadrži sapo, Charly, na ena, dve, noče, trmasta reč, ko je najmanj treba, zaštega, saj bo boljše. Radar? Ladja se giblje v smeri sever-severozahod. Ste poskušali na vseh frekvencah? Ja, sir. Poskušajte še naprej, jaz bom poklical argentinsko obalno stražo. Zdaj bi imel pa vprašanje s področja osnovnih pojmov, če sem pravilno dojel, bomo vsi prišli ali v nebesa ali v pekel, ampak vsi bomo prišli nekam, se pravi, da smo vsi po naravi nesmrtni? Prefectura Naval Argentina? Si ... si ... zadnji sporočeni položaj je J 54°49' Z 68°19', od takrat nismo imeli stika s HANSNOM. Kar je preveč, je preveč, tega nihče ne

postavlja pod vprašaj, nikar si ne ženi k srcu, enostavno vdihni in izdihni, globoko vdihni in izdihni, kakšne sanjske mere, naredimo, kar lahko, lahko kaj naredimo BREAKING NEWS SPET HAVARIJA NA ANTARKTIKI? BREAKING NEWS SPET HAVARIJA NA ANTARKTIKI? in vendarle

Ilija Trojanow
TAJANJE
roman

Prevod
MOJCA KRANJC

KNJIŽNA ZBIRKA Žepna Beletrina

Uredila
JANINA KOS

Lektura
GORAN SCHMIDT

Korektura
JERNEJA ZAJC

Oblikovanje
MAJA LICUL

Prelom
JANA KUHARIČ

Tehnični urednik
MARKO HERCOG

Izdajatelj
ŠTUDENTSKA ZALOŽBA
Borštnikov trg 2
1000 Ljubljana
www.studentskazalozba.si

 Študentska
založba

Ustanoviteljica Študentske založbe je Študentska organizacija Univerze v Ljubljani

Za založbo
TOMAŽ GERDINA

Izdajo tega dela je podprla ustanova TRADUKI, literarna mreža, katere člani so Ministrstvo za evropske in mednarodne zadeve Republike Avstrije, Ministrstvo za zunanje zadeve Zvezne republike Nemčije, Švicarska kulturna fundacija Pro Helvetia, KulturKontakt Austria, Goethe-Institut, Javna agencija za knjigo Republike Slovenije, Ministrstvo za kulturo Republike Hrvaške, Resor za kulturo Vlade Kneževine Liechtenstein, Kulturna fundacija Liechtenstein in fundacija S. Fischer Stiftung.

traduki^T

Festival sofinancira

Mestna občina
Ljubljana

www.festival-fabula.org

Naklada: 2000 izvodov

Ljubljana 2013